

Wyrok z dnia 5 kwietnia 2005 r.

I UK 370/04

Pracą zarobkową, której wykonywanie w okresie orzeczonej niezdolności do pracy powoduje utratę prawa do zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego na podstawie art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 2005 r. Nr 31, poz. 267) jest każda aktywność ludzka zmierzająca do osiągnięcia zarobku, w tym pozarolnicza działalność gospodarcza, choćby nawet polegająca na czynnościach nieobciążających w istotny sposób organizmu przedsiębiorcy i zarazem pracownika pozostającego na zwolnieniu lekarskim.

Przewodniczący SSN Maria Tyszel, Sędziowie SN: Andrzej Kijowski (sprawozdawca), Barbara Wagner.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 5 kwietnia 2005 r. sprawy z wniosku Piotra B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w K. o zasiłek chorobowy, na skutek kasacji wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie z dnia 26 lutego 2003 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Krakowie, po rozpoznaniu sprawy Piotra B. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w K. wyrokiem z dnia 26 lutego 2003 r. [...] oddalił apelację wnioskodawcy od wyroku Sądu Rejonowego dla Krakowa-Nowej Huty w Krakowie z dnia 23 maja 2002 r. [...], oddalającego jego odwołanie od decyzji organu rentowego z dnia 24 września 2001 r. i z dnia 2 października 2001 r., na mocy których - wobec ustalenia, że w okresie choroby wnioskodawca wykonywał dodatkowe zatrudnienie - odmówiono mu prawa

do zasiłku chorobowego za okres od dnia 17 czerwca 2000 r. do dnia 13 grudnia 2000 r. i zobowiązano go do zwrotu pobranego w tym okresie zasiłku w wysokości 13.845,10 zł.

W motywach tego rozstrzygnięcia Sąd Okręgowy przejął jako własne ustalenia faktyczne poczynione w postępowaniu w pierwszej instancji i podzielił ich prawną kwalifikację. Wnioskodawca w okresie od dnia 20 grudnia 1999 r. do dnia 13 grudnia 2000 r. był niezdolny do pracy. Oprócz zatrudnienia w Zakładach Techniki Medycznej „E.” Sp. z o.o. w K. prowadził działalność gospodarczą - Zakład Naprawy Sprzętu Medycznego „E.-M.”. Orzeczenie lekarskie o niezdolności do pracy odwołujący się przedłożył z tytułu zatrudnienia w Spółce „E.”. Natomiast w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą żadnych zwolnień nie przedkładał. Przyznał zaś, że w czasie tej niezdolności osobiście podpisywał dokumenty swojej firmy, których łączna ilość wyniosła w okresie od stycznia do grudnia 2000 r. - 1.089 sztuk. W tym czasie wnioskodawcę przy wykonywaniu czynności w ramach prowadzonej działalności zastępowali inni upoważnieni pracownicy.

Zdaniem Sądu Okręgowego, funkcją zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego jest kompensata utraconego wynagrodzenia wskutek niezdolności do pracy spowodowanej chorobą. Zgodnie z art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (Dz.U. Nr 60, poz. 636 ze zm.) pracownik traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres zwolnienia, jeżeli w czasie orzeczonej niezdolności do pracy wykonuje pracę zarobkową lub wykorzystuje zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z jego celem. Regulacja ta ma odpowiednie zastosowanie również do świadczenia rehabilitacyjnego. Ponieważ wnioskodawca bezspornie wykonywał pracę zarobkową, utracił więc prawo do zasiłku chorobowego. W okolicznościach niniejszej sprawy żądanie jego zwrotu jest zatem uzasadnione.

Kasację od powyższego wyroku złożył wnioskodawca. Zaskarżając wyrok w całości, wniósł o jego zmianę i orzeczenie co do istoty sprawy, względnie o jego uchylenie i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania kasacyjnego. Kasacja została oparta na naruszeniu prawa materialnego, które zdaniem skarżącego, wyrażało się w błędnej wykładni art. 17 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, polegającej na uznaniu, że podpisywanie przez niego w trakcie zwolnienia lekarskiego dokumentów fi-

nansowych i listy płac świadczy o wykonywaniu pracy zarobkowej i wykorzystywaniu zwolnienia lekarskiego w sposób sprzeczny z jego celem.

W ocenie skarżącego, w sprawie istnieje potrzeba wykładni przepisu art. 17 ustawy o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, wywołującego rozbieżności w orzecznictwie sądów w zakresie uznawania wykonywania określonych czynności związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej jako wykonywania pracy zarobkowej powodującej utratę zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego. Poza tym wyłaniają się istotne zagadnienia prawne, sprowadzające się do konieczności rozstrzygnięcia czy: a) podejmowanie przez przedsiębiorcę prowadzącego działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej w czasie pobierania zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego czynności polegających na osobistym podpisywaniu kart pracy, przelewów bankowych i faktur jest wykonywaniem przez niego pracy zarobkowej; b) wykonywanie tych czynności może być traktowane jako wykorzystywanie zwolnienia niezgodnie z jego celem; c) osiągnięcie dochodu z tego tytułu uniemożliwia uzyskanie przez danego przedsiębiorcę zasiłku chorobowego i świadczenia rehabilitacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja podlega oddaleniu ponieważ jej podstawy okazały się nieusprawiedliwione. Istota przedmiotowego sporu sprowadza się do konieczności rozstrzygnięcia, czy prowadzenie działalności gospodarczej może stanowić podstawę do pozbawienia prawa do zasiłku chorobowego lub świadczenia rehabilitacyjnego na podstawie art. 17 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa. Zgodnie z powołaną regulacją, ubezpieczony wykonujący w okresie orzeczonej niezdolności do pracy pracę zarobkową lub wykorzystujący zwolnienie od pracy w sposób niezgodny z jego celem traci prawo do zasiłku chorobowego za cały okres tego zwolnienia. Zdarzeniem ubezpieczeniowym, z którym omawiana ustawa wiąże powstanie prawa do zasiłku chorobowego jest przejściowa niezdolność do pracy (wskutek choroby) lub niemożność jej wykonywania (wskutek odosobnienia lub konieczności sprawowania osobistej opieki). Wraz z wystąpieniem tych zdarzeń u ubezpieczonego powstaje swoista szkoda rozumiana jako „uszczerbek” w wynagrodzeniu za pracę, przy czym brak wy-

nagrodzenia jest koniecznym skutkiem powstania prawa do świadczenia. W niniejszej sprawie nie wywołuje zasadniczych wątpliwości, że wnioskodawca z tytułu istnienia pracowniczego tytułu ubezpieczenia doznał takiego uszczerbku. Nie zmienia to jednak faktu, że zgodnie z art. 17 ustawy z dnia 25 czerwca 1999 r. może być on pozbawiony prawa do tego świadczenia, jeśli w czasie orzeczonej niezdolności podejmuje wykonywanie pracy zarobkowej lub wykorzystuje zwolnienie w sposób niezgodny z jego celem. W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego problematyka prowadzenia działalności gospodarczej w czasie pobierania zasiłku chorobowego rozważana była wielokrotnie. Nie straciło ono na swojej aktualności, mimo że większość orzeczeń zapadła na gruncie wcześniej obowiązującej ustawy z dnia 17 grudnia 1974 r. o świadczeniach pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (jednolity tekst: Dz.U. z 1983 r. Nr 30, poz. 143 ze zm.), która skądinąd w przepisie art. 18 regulowała przedmiotowe zagadnienie w podobny sposób. Z podjętych rozstrzygnięć płynie wniosek, że wykonywanie przez osobę prowadzącą działalność gospodarczą w trakcie pozostawania na zwolnieniu lekarskim czynności związanych z tą działalnością stanowi - poza przypadkiem kontynuowania działalności w okresie hospitalizacji (por. wyrok SN z dnia 4 lipca 2000 r., II UKN 634/99, OSNAPiUS 2002 Nr 2, poz. 48) - wykorzystywanie przez nią zwolnienia od pracy w sposób niezgodny z jego celem i jako takie powoduje utratę prawa do zasiłku chorobowego (por. wyrok SN z dnia 3 grudnia 1999 r., II UKN 236/99, OSNAPiUS 2001 nr 7, poz. 237). W tym sensie pod pojęciem pracy zarobkowej należy rozumieć wszelką aktywność ludzką, która zmierza do uzyskania zarobku, nawet gdyby miała ona polegać na czynnościach nieobciążających przedsiębiorcę (i zarazem pracownika pozostającego na zwolnieniu lekarskim) w istotny sposób. Taka interpretacja omawianej regulacji wypływa z konieczności ścisłego stosowania przepisów prawa ubezpieczeń społecznych, w którym przeważa - z uwagi na bezwzględnie obowiązujący charakter norm prawnych - formalistyczne ujęcie uprawnień ubezpieczonych. Wobec nieustannego poszerzania się zakresu podmiotowego ubezpieczeń społecznych należy jednak dostrzec i tę osobliwość omawianej regulacji, że jej treść nie ulegała zmianom od 1975 r. Przez przeważającą część tego okresu jednocześnie istnienie dwóch niepracowniczych tytułów ubezpieczenia zdarzało się nader rzadko, a przedmiotowy przepis znajdował zastosowanie w głównej mierze wobec pracownika pozostającego w stosunku pracy u dwóch pracodawców, lecz korzystającego z zasiłku chorobowego tylko u jednego z nich. Z konstatacji tej *de lege ferenda*

wynika niewątpliwie możliwość zgłaszania postulatów dopuszczenia do zbiegu świadczeń krótkoterminowych z różnych tytułów ubezpieczenia. Na płaszczyźnie *de lege lata* brak jednak podstaw do odstąpienia od ścisłego stosowania omawianej normy prawnej i wyjścia poza wskazane wyżej językowe znaczenie pojęcia pracy zarobkowej.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na podstawie 393¹² k.p.c. orzekł jak w sentencji.

=====